

# Nieuwsbrief

## *Molenstichting Noord-Brabant*

Nieuwsbrief nummer 2016-2. Deze nieuwsbrief verschijnt tweemaal per jaar en wordt verspreid onder alle molenorganisaties in Noord-Brabant, de Adviesraad, alle Noord-Brabantse molengemeenten en alle andere belangstellenden.

### **Doelstelling**

De Molenstichting Noord-Brabant zet zich in voor de ongeveer 130 molens die nog herkenbaar in het Brabantse land staan. Ons doel is het bevorderen van het behoud van molens en restanten van molens in Noord-Brabant.

De stichting wil dit doel te bereiken door:

- het stimuleren van de culturele en educatieve waarde van molens in Noord-Brabant;
- het behouden van streekeigen eigenschappen en taalgebruik met betrekking tot molens;
- het behoud en herstel van een passende molenomgeving;
- het beïnvloeden van het algemeen molenbeleid van alle overheidsniveaus (gemeentelijk, provinciaal en landelijk);
- het fungeren als "contactpersoon" tussen individu (molenaar) en/of lokale molenorganisaties enerzijds en overheid anderzijds;
- het verlenen van medewerking aan provinciale activiteiten en/of evenementen op het gebied van molens;
- het inventariseren van molens en restanten van molens.

### ***Nieuwe website!!***

Hij is live, onze nieuwe website. Op 22 november j.l. is hij "de lucht ingegaan".

We waren toe aan een modernisering van onze website en we hebben daarvoor HV Media uit Veen gevraagd.

Het resultaat mag er zijn! Er is nu veel meer te vinden voor alle doelgroepen: veel informatie voor de molenaars en molenorganisaties en voor de gemeenten, die molens binnen hun gemeentegrenzen hebben, maar zeker ook voor eenieder, die belangstelling heeft voor molens of eens een molen wil bezoeken.

Nog niet alles is gevuld. Dat gaat de komende tijd gebeuren.

Heel belangrijk is natuurlijk, dat de website actueel wordt gehouden. Daarvoor hebben we als webmaster Sven Verbeek, zelf ook molenaar, bereid gevonden die taak op zich te nemen.

Hiervoor is hij natuurlijk mede afhankelijk van de nieuwtjes, informatie of andere bijdragen, die u allen hem wil toesturen.

Ook kunt reageren op al onze berichten.

Wij rekenen dus op uw medewerking!

Wij wensen u veel plezier bij het bezoeken van onze nieuwe website op:

[www.molenstichtingnoord-brabant.nl](http://www.molenstichtingnoord-brabant.nl)

P.s. U kunt zich aanmelden voor deze nieuwsbrief via onze website.

## Molenverzekeringen

Veel, zo niet alle, moleneigenaren zullen hun molen wel hebben verzekerd. Of die verzekering voldoende is of tegen een redelijke prijs zal niet voor iedereen duidelijk zijn. Molenstichting Noord-Brabant heeft daarom het idee aan de molenverzekering aandacht te besteden tijdens de jaarlijkse contactbijeenkomst in het voorjaar van 2017.

Wij hebben een deskundige van Donatus Verzekeringen uit Rosmalen ([www.donatus.nl](http://www.donatus.nl)) bereid gevonden een presentatie te geven en de vragen, die u heeft, te beantwoorden. Deze verzekeraar is een zelfstandige, onderlinge verzekeraar, die zich aanvankelijk bezig hield met het verzekeren van kerken en kloosters, maar later ook met andere rijks- en gemeentelijke monumenten. Ook voor molens biedt zij een goede verzekeringsmogelijkheid.

Graag horen wij van u of u het een goed idee vindt om dit onderwerp op de agenda van de contactbijeenkomst te zetten. Als u al vragen heeft op het terrein van verzekering, kunt u deze aan ons doorgeven. Wij zorgen er dan voor, dat deze bij de deskundige terecht komen en dat u de antwoorden of tijdens de bijeenkomst of in de nieuwsbrief of persoonlijk krijgt.

## Molennieuws

Op 23 oktober j.l. is **korenmolen Luctor et Emergo** in Rijkevoort feestelijk heropend. De stellingmolen is gerestaureerd met steun van de provincie Noord-Brabant en de gemeente Boxmeer.

**Korenmolen Jan van Cuijk** in Sint Agatha/Cuijk is op 30 oktober j.l. weer feestelijk in gebruik genomen. Ook hier heeft een restauratie plaatsgevonden met steun van de provincie en de gemeente Cuijk. Meer over deze molen en de restauratie vindt u verderop in deze nieuwsbrief.

De officiële heropening van **molen Stella Polaris** in Dieden heeft op 4 november j.l. plaatsgevonden. Deze molen staat, ook met een belangrijke restauratiebijdrage van de provincie, weer in volle glorie te pronken op de Maasdijk.

## Nieuw molenaarscontract

In samenspraak met de Vereniging voor moleneigenaren en het Gilde van Vrijwillige Molenaars heeft De Hollandsche Molen een nieuw model-molenaarscontract ontwikkeld. Dit nieuwe model bevat een aantal voordelen:

- aansprakelijkheid en verzekering zijn goed geregeld (artikel 10),
- risicovol gedrag is geïnventariseerd, benoemd en verboden (artikel 5),
- problemen met de (arbeid)Inspectie SZW worden voorkomen (artikel 4).

Aanbevolen wordt om op dit contract over te stappen.

Op onze website vindt u het model-contract.

Restauratie korenmolen werd groots aangepakt.

## Wachten werd beloond



Als er wind stond, kon je 'm op zaterdag fier zien draaien: de Jan van Cuijk. Menig fietser stapt er dan even af om het draaien van de wieken, van de opvallend witte verschijning, een tijdje te volgen. Jammer genoeg moesten de vrijwillige molenaars Johan Reijnders (66) en Stefan Willems (48) de molen halverwege 2015 aan de ketting leggen. Doordraaien en malen werden onverantwoordelijk. Het werd tijd voor een grote beurt. Na ruim 4 jaar voorbereiding, vergaderen, bestekken schrijven, vergunningen aanvragen en niet het onbelangrijkste de financiële middelen bij elkaar brengen is in december 2015 het startschot gegeven op het gemeentehuis van Cuijk, in aanwezigheid van beide molenaars, Adviesbureau Paul Groen, Molenmaker Beijck en de beide verantwoordelijke ambtenaren Arts

en Scheepens.

De Cuijkse, of eigenlijk Sint Agathase molen, want op dat grondgebied staat ie, stond een grote restauratie te wachten. Medio februari is Beijck begonnen met de restauratie werkzaamheden op de molen.

Dankzij een bijdrage van de provincie Noord-Brabant, die 70 procent van de restauratiekosten betaalt, en de gemeente, eigenaresse van de uit 1860 stammende molen, die de overige 30 procent voor haar rekening nam, kon Max Beijck met zijn personeel aan de slag. Een restauratie die begroot werd op ruim 250.000 euro.

Zes jaar geleden ging de Jan van Cuijk ook al onder het mes. Toen zijn vooral het pakhuis in de belt en de buitenkant aangepakt. De groen uitgeslagen molenromp heeft toen, in het jaar dat de molen 150 jaar bestond, weer een prachtige witte jas gekregen.

De operatie die nu gepland stond, richtte zich vooral op de wieken, de kap, het kruierwerk, binnenwerk en de zolders.

Balkkoppen van bijna alle zolders zijn aangegoten met een expotiehars en daar waar nodig zijn de zoldervloeren vervangen. We hebben zoveel mogelijk oude materialen hergebruikt, om zo het authentieke te bewaren. Ook de beide beltdeuren werden vervangen. De eerste week van maart is begonnen met het zware werk. Met behulp van de onlangs aangeschafte mobiele kraan van de molenbouwer is het hekwerk van het gevluht, de van Busselneuzen, staart en schoren verwijderd.

### **Potroede**

In 1884 werd er in opdracht van Vincent van Riet een geklonken Potroede besteld bij de firma Pot, ter vervanging van 1 houten binnenroede. De Kinderdijkse roedes fabrikant Gebr. Pot uit Elshout bij Kinderdijk heeft in de periode 1852 – 1944 bijna 3000 ijzeren molenroedes gemaakt, 2814 om precies te zijn. In 1852 kreeg Adriaan Pot octrooi voor het maken van ijzeren molenroedes. Aanvankelijk waren er wel kinderziekten. Zo zou de eerste direct na het steken zijn gebroken. Al doende leert men en weldra maakte Pot roedes die een eeuw en langer dienst hebben gedaan. Hiervan draaien er nu zelfs nog een aantal. Pot heeft zijn roedes altijd geklonken, nooit gelast. De dood van de laatste mede-eigenaar, Joost Pot, betekende het einde van het bedrijf.

Nadat het bedrijf van Pot was opgeheven, bleven nieuwe roedes nodig. Ook omdat na de oorlog het aantal sloopmolens terugliep. Vanaf die tijd kwam de gelaste roede in opkomst en werd er niet langer geklonken. Molenaars waren in die tijd niet echt enthousiast over de gelaste roedes. Bij een geklonken roede kon er gerust een gat in het plaatwerk komen, maar met gelaste roede moest je de kwaliteit van de lasnaden maar afwachten.

### **Fransenroede**

In april 1915 werd bij de Vierlingsbeekse dorpssmid Fransen een geklonken buitenroede besteld, door de toen huidige eigenaar, de familie Willems, ter vervanging van de nog aanwezige laatste houten roede. De smederij van de familie Fransen was gelegen aan de Grotestraat en werd opgericht door Johannes Fransen. Johannes (1838-1908) werd opgevolgd door zijn drie zonen Tinus, Sjang en Bertus. De firmanaam is toen ook gewijzigd in de Gebroeders Fransen. Een ieder specialiseerde zich in zijn eigen bedrijfstak. Tinus nam de molenroedes voor zijn rekening. Martinus, zoals zijn eigenlijke naam was, werd geboren in 1873 en overleed in 1960. In de periode 1902-1935 werden er in de speciale roedeloods 247 roedes vervaardigd, voor voornamelijk de zuidelijke provincies. Het was bekend dat de Fransenroedes slapper leken dan die van de concurrent Pot. Maar door de gebruikte staalsoort waren ze wel veel veerkrachtiger.

Tot 1985 heeft de molen Jan van Cuijk met deze roedes gemalen. In 1942 heeft Chris van Bussel de molen voorzien van stroomlijnneuzen. Een bijkomend voordeel was dat de Fransen buitenroede in combinatie met de van Busselneuzen ook nog eens een ideaal "koppel" was. Want volgens Chris van Bussel zou de zeilslag door de holle achterkant van

de Fransen roede tot het minimum beperkt worden. Toch is er in 1985 voor gekozen om de, inmiddels slechter geworden, Fransenroede te vervangen voor een gelaste Derkcxroede.

Met de start van de omvangrijke restauratie in het voorjaar van 2016 werd, nadat de uitgenomen gelaste Derkcxroede gestraald was, al snel duidelijk dat de laskwaliteit te wensen overliet. De slechte doorlassing en de scheuren in de lassen brachten een heel andere kijk op de kwaliteit van de gelaste roede.

In een spoedoverleg met de eigenaar, molenaars, molenmaker en adviesbureau Groen is besloten om de gelaste roede niet meer terug te plaatsen. Maar wat moet je dan? Alle opties passeerden de revue, nieuwe gelaste, nieuwe geklonken of herstel van de Derkcxroede. Er werd door molenaar Stefan Willems voorgesteld of het geen optie was om de Fransenroede, die al ruim 30 jaar in het zand onder de struiken bij de molen lag, te restaureren. Er werd door alle partijen enthousiast op gereageerd. Dit zou zeker ook een mogelijkheid zijn, mits de roede niet te slecht zou zijn.

Dezelfde week werd de roede nog met een shovel uit het zand gehaald en door de molenmaker en de Firma Koppes beoordeeld. Bij inspectie bleek dat de Fransen-roede eigenlijk nog niet eens zo heel slecht was. De uiteinden waren het slechtst, maar konden zonder problemen gerestaureerd worden. In overleg met de eigenaar, de Gemeente Cuijk, is besloten om de roede te restaureren. Dezelfde week is deze Fransenroede nog overgebracht naar de Firma Koppes in Nieuw Bergen. Deze Firma was ondertussen gereed met de restauratie van de Potroede. Meteen is de Fransenroede onderhanden genomen om voortgang van de molenrestauratie niet te veel vertraging te laten oplopen.

### **Uniek**

Volgens de molendatabase is er in Nederland geen enkele molen meer met een draaiende originele Fransenroede. Dit zou de molen Jan van Cuijk weer uniek maken. Een originele geklonken Potroede en Fransenroede, die beide ooit nieuw aangekocht zijn voor de molen Jan van Cuijk, gaan er voor zorgen dat er een unieke situatie is ontstaan. Nadat de Fransenroede ruim 30 jaar geleden is afgedankt en al die jaren naast de molen gelegen heeft, laat hij nu oude tijden herleven.

Op 8 maart jongstleden is met behulp van een 120 tons telescoopkraan van de firma Jenniskens, de kap van de molenromp afgenomen. Een spannend moment voor iedereen. De spruiten waaraan je normaal de hijsbanden zou bevestigen zijn dermate slecht dat de molenmaker het risico niet durfde te nemen om hieraan te hijsen. De banden werden bevestigd aan de voeghouten wat alles meer betrouwbaarder maakte. Het was even een lastige klus om de kap in balans te krijgen. Je weet immers nooit precies waar het zwaartepunt ligt. Maar rond 11 uur hing de bijna 10 ton wegende kap in de kraan. Voorzichtig werd deze op de klaar staande houten onderstopping geplaatst. Vervolgens is de complete kruivloer met rollenwagen en kuip gedemonteerd.





### **Wat stond er nog meer op de planning?**

Er werden nog restauratiewerkzaamheden verricht aan onder andere de kruivloer, voeghouten, spruiten, rollenwagen en het metselwerk van de molenromp. De binnen- en buitenroede werden voorzien van het van Bussel stroomlijnwieksysteem in aluminium, de beide molenaars hebben in de werkplaats van de Firma Beijck uitvoerig uitleg gekregen over de constructie en bouwwijze van de van Busselneuzen.

Uiteindelijk kreeg de molen weer een frisse schilderbeurt in de bekende kenmerkende kleurstelling. Op 29 juli werd onder grote belangstelling de molenkap op de gerestaureerde kruivloer teruggeplaatst; nog dezelfde dag werden de roedes en staartwerk weer terug geplaatst. Dezelfde week nog werden er door de molenmakers van Beijck de roedes opgehekt en de aluminium van Busselneuzen geplaatst.

Na een wel verdiende vakantie werden begin september de werkzaamheden weer op gepakt. Ditmaal werden de kammen in de molenwielen gecontroleerd, gedeeltelijk vervangen en weer op steek gezet, alle spieën in de wielen gecontroleerd en indien noodzakelijk aangeslagen of zelfs vervangen.

Uiteindelijk werd de molen op 30 oktober jl weer feestelijk in gebruik genomen door Wethouder Rob Poel van de gemeente Cuijk. En keken we met zijn allen terug op een intensieve periode van herstel aan molen Jan van Cuijk.

Méer foto's van de restauratiewerkzaamheden vindt u op onze website.

## Molenbiotoop

Onze adviesraad heeft ervoor gepleit om werk te maken van de molenbiotoop. Mede hierom hebben wij dit onderwerp als actiepunt in ons jaarprogramma opgenomen.

Het begrip molenbiotoop wordt gebruikt om de omgeving waarin een molen functioneert aan te geven. De open ruimte en de vrije toegankelijkheid spelen hierbij een grote rol. Een windmolen kan niet functioneren zonder een vrije windtoevoer. Daarom zouden binnen een bepaalde afstand van de molen geen bouwwerken of hoge begroeiing geplaatst mogen worden.

De kwaliteit van de molenbiotopen is de afgelopen jaren achteruit gegaan doordat beplantingen te hoog zijn gegroeid of door nieuwe bebouwing in de buurt van de molen.

Op dit moment zijn er geen wettelijke regels voor de molenbiotoop. Provincie Noord-Brabant heeft in haar Verordening Ruimte ook geen regels opgenomen. Sommige gemeenten hebben in hun bestemmingsplan wel regels opgenomen, maar veel gemeenten hebben dat (nog) niet gedaan. Voor de poldermolens is wel iets geregeld in de keur van de waterschappen.

Om de situatie van de molenbiotopen te verbeteren zouden wij een aantal stappen willen zetten.

Wij zouden willen starten met het inventariseren van de situatie per molen en het signaleren van eventuele problemen. Vervolgens kunnen voor de geconstateerde problemen oplossingen worden bedacht. Hiermee kan dan verder gewerkt worden richting de molengemeenten aan een bewustwording van de problematiek. Er zouden mogelijke

## Onderzoek naar betere financiële mogelijkheden voor molens

De Nederlandse molens dreigen in verval te raken door gebrek aan geld. Weinig molens slagen erin zelfvoorzienend te zijn. Daarnaast is het van belang, dat een molen een centrale rol speelt binnen de gemeenschap, waarin hij staat. Binding van die gemeenschap aan de molen zorgt voor een langere levensduur.

In dit kader zijn door studenten van de NHTV in Breda onderzoeken uitgevoerd rondom de mogelijkheden van molens, die suggesties hebben opgeleverd, die voor alle molenaars en molenorganisaties interessant kunnen zijn. Een aantal van deze suggesties hebben we voor u op een rij gezet.

### 1. Vrienden van de molen

Het vormen van een groep van betrokkenen bij de molen. Dit kunnen bedrijven zijn voor sponsoring of inwoners en omwonenden voor een jaarlijkse bijdrage of hulp bij werkzaamheden.

### 2. Dag voor Vrienden van de molen

Speciale bedankdag organiseren voor de vrijwilligers en vrienden van de molen met activiteiten en een presentje voor de vrienden.

### 3. Filmavonden

Een buitenbioscoop creëren, in samenwerking met een bioscoop, waar op witte doeken op en tussen de wieken een film wordt vertoond.

### 4. Week van de molen

Aanbieden van een educatieprogramma aan de scholen, gecombineerd met een bezoek aan de molen, een knutselmiddag of een molenfietstocht.

### 5. Molenmarkt

Stand op een markt, waar de molen wordt gepromoot en molenproducten worden verkocht.

### 6. Bewegwijzering

De molen beter vindbaar maken.

### 7. Molenboekje

Boekje met wetenswaardigheden over molens/de molen, voor de vrienden van de molen en ter verspreiding door de V.V.V.

### 8. Communicatie

<p>regels voor de bestemmingsplannen kunnen worden aangereikt. Die bewustwording dient ook plaats te vinden bij de stedenbouwkundige bureaus, die werkzaam zijn binnen onze provincie.</p> <p>Onze gedachte is een bidbook op te stellen voor de te verrichten werkzaamheden. Daarvoor is externe ondersteuning noodzakelijk. Omdat Molenstichting Noord-Brabant zelf maar beperkte middelen heeft zijn wij in overleg met de provincie over een bijdrage.</p> <p>Mogelijk kan er een (afstudeer)project voor technische studenten van worden gemaakt.</p> <p>Dit onderwerp blijft nadrukkelijk onze aandacht houden.</p>	<p>De zichtbaarheid van de molen vergroten via nieuwsberichten, social media en de website (ook die van Molenstichting Noord-Brabant).</p> <p>9. Trekken van toeristen Samenwerken met andere belanghebbenden zoals horeca, winkels e.d. Gezamenlijke arrangementen aanbieden. Rondleidingen organiseren, molenproducten verkopen.</p> <p>10. Zoeken naar andere functie voor de molen Bieden van plek voor bedrijven en vergaderruimtes, horecafunctie of bewoning.</p> <p>We hebben voor deze ideeën geput uit de onderzoeken voor de molens in het Land van Heusden en Altena, Molen Desiré in Megen en de Molen van Linden-Katwijk.</p> <p>Uiteraard is er nog veel meer mogelijk. Wij roepen u daarom op om uw ideeën met ons te delen. Graag verwijzen wij u hiervoor naar de website van Molenstichting Noord-Brabant.</p>
<p><b>Bestuur Molenstichting Noord-Brabant</b></p> <p>Voorzitter: Fons Naterop</p> <p>Bestuursleden: Jan Pommer Pierre Bos Driek van de Vondervoort Bastiaan Snoek Joseph Vos</p> <p>Secretaris: André van der Vleuten</p> <p>Adviseur: Marloes van de Hei</p> <p><b>Secretariaat</b></p> <p>André van der Vleuten Gemeentehuis Boekel Postbus 99 5427 ZH Boekel <a href="mailto:andre.vandervleuten@boekel.nl">andre.vandervleuten@boekel.nl</a></p> <p><a href="http://www.molenstichtingnoord-brabant.nl">www.molenstichtingnoord-brabant.nl</a></p>	<p><b>Molenconsulent</b></p> <p>Onze molenconsulent Marloes van de Hei heeft na 2,5 jaar afscheid genomen van Molenstichting Noord-Brabant, maar gelukkig niet van de molens!</p> <p>Wij bedanken haar, mede namens alle moleneigenaren, heel hartelijk voor het vele werk, dat zij de afgelopen jaren voor de molens in Brabant heeft verzet.</p> <p>Ze werkt nu bij Erfgoed Brabant, maar nog steeds met het aandachtsgebied molens. Zij blijft dus nog steeds voor u en ons beschikbaar.</p> <p>Marloes is bereikbaar via <a href="mailto:marloesvandehei@erfgoedbrabant.nl">marloesvandehei@erfgoedbrabant.nl</a> of <u>06-51404989</u>.</p>